

EUROOPA KOHTU OTSUS

22. märts 1977*

Kohtuasjas 78/76,

mille esemeks on EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Verwaltungsgericht Frankfurt'i esitatud taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Steinike und Weinlig, Hamburg,

ja

Saksamaa Liitvabariik, keda esindab Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft (Liidu Toidu- ja Metsaamet),

eelotsust EMÜ asutamislepingu artikli 9 lõike 1, artikli 12, artikli 13 lõike 2, artiklite 92, 93 ja 95 tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president H. Kutscher, kodade esimehed A. M. Donner ja P. Pescatore, kohtunikud J. Mertens de Wilmars, M. Sorensen, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keefe, G. Bosco ja A. Touffait,

kohtujurist: J.-P. Warner,

kohtusekretär: A. Van Houtte,

on teinud järgmise

otsuse

[...]

Põhjendused

1. 10. juuni 1976. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 2. augustil 1976, esitas Verwaltungsgericht Frankfurt am Main EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel mitu küsimust EMÜ asutamislepingu artiklite 9, 12, 13, 92, 93 ja 95 tõlgendamise kohta.

Need küsimused tõuestusid põhikohtuasjas hagejaks oleva Saksamaa ettevõtja ja Saksamaa Liitvabariigi, keda esindab Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft,

*

Kohtumenetluse keel: saksa.

vahelises kohtuasjas ning puudutavad Itaaliast ja mitmest ühendusevälisest riigist imporditud tsitrusviljakontsentraatide töötlemise eest hagejalt nõutava 20 000 Saksa marga suuruse tasu kokkusobivust ühenduse õigusega.

Selle tasu nagu ka teiste erinevat liiki rahaliste vahendite eesmärk on rahastada 26. juuni 1969. aasta liiduseadusega loodud Absatzförderungsfonds der deutschen Land-, Forst- und Ernährungswirtschaft'i (edaspidi „fond”).

Nimetatud seaduse lõike 2 kohaselt on fondi eesmärk tema poolt rahastatava ja kontrollitava Central Marketing-Gesellschaft der Deutschen Agrarwirtschaft'i vahendusel „edendada tsentraliseeritud ning moodsaid vahendeid ja meetodeid kasutades Saksamaa põllumajandus- ja metsasaaduste ning toidutööstuse toodete müüki ja kasutamist, avades ja toetades turge nii kodu- kui ka välismaal”.

Saksamaa toidutööstusele antakse abi sõltumata sellest, kas tooted on valmistatud kodumaisest kodumaistest või teistest liikmesriikidest pärit toormaterjalist või pooltoodetest.

Saksamaa valitsus teavitas eelnevalt asutamislepingu artikli 93 lõike 3 alusel komisjoni oma kavatsusest nimetatud abi kehtestada; komisjon ei esitanud sellele vastuväiteid ning kõnealused õigusnormid on artiklis 93 kehtestatud korras õiguspäraselt vastu võetud.

2. Põhikohtuasja hageja on seisukohal, et talt nõutud tasud rikuvad asutamislepingut ning neid ei tule maksta, kuna ühelt poolt on nende eesmärgiks rahastada asutamislepingu artikliga 92 kokkusobimatut abi ja teiselt poolt sellepärast, et nendega maksustatakse teistest liikmesriikidest pärit tsitrusviljakontsentraatide töötlemist, kusjuures importivas liikmesriigis samalaadset toodet ei ole ning seega on need kas tollimaksudega samaväärse toimega maksud, mis on asutamislepingu artiklitega 9, 12 ja 13 keelatud, või teisest liikmesriigist pärit toodet diskrimineerivad riigimaksud, mis on vastuolus artikliga 95.

3. 23. märtsi 1972. aasta liiduseadus kohaselt ei maksustata vaidlusaluse tasuga „saaduste, mis ei kasva looduslikult käesoleva seaduse (über den Absatzförderungsfonds) kohaldamise territooriumi kliimatingimustes” töötlemist Saksamaa ettevõttes; tsitrusviljakontsentraadid on seega sellest tasust vabastatud.

Vaidlusalust tasu kohaldatakse siiski nende tsitrusviljakontsentraatide suhtes, mida imporditi ja töödeldi enne 23. märtsi 1972. aasta seaduse jõustumist.

4. Seetõttu tuleb eelotsuseküsimustele vastata.

Esimene küsimus

5. Verwaltungsgericht küsib esmalt, kas EMÜ asutamislepingu artiklis 93 ette nähtud protseduurireeglid takistavad siseriiklikul kohtul küsida eelotsust EMÜ asutamislepingu artikli 92 kohta ja seejärel otsustada nimetatud sätte kohaldamise üle.

Nimetatud küsimus puudutab seda, mil määral võivad siseriiklikud kohtud kas poolte taotlusel või omal algatusel siseriiklikus õigussüsteemis tugineda asutamislepingu artiklile 92.

6. Artikli 92 lõige 1 sätestab: "Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust."

Artikli 92 lõikes 2 loetletakse kolme liiki abi, mida artikli 92 lõikes 1 sätestatud keeld ei puuduta, ning artikli 92 lõikes 3 loetletakse veel kolme liiki abi, mida võib teatud juhtudel pidada ühisturuga kokkusobivaks, ning antakse nõukogule volitus kindlaks määrama muud liiki abi, millele artikli 92 lõikes 1 sätestatud keelde ei laiene.

7. Peale selle sätestatakse asutamislepingu artikli 93 lõike 2 kolmandas lõigus: "Liikmesriigi avalduse põhjal võib nõukogu ühehäälselt otsustada, et abi, mida see riik annab või kavatseb anda, tuleb erandina artikli 92 sätetest või artiklis 94 sätestatud eeskirjadest pidada ühisturuga kokkusobivaks, kui sellist otsust õigustavad erandlikud asjaolud. Kui komisjon on kõnesoleva abi küsimuses juba algatanud käesoleva lõike esimeses lõigus ette nähtud menetluse, siis tõsiasi, et asjassepuutuv riik on esitanud nõukogule avalduse, peatab nimetatud menetluse selle ajani, kuni nõukogu on oma seisukoha teatavaks teinud."

Lisaks antakse asutamislepingu artiklis 94 nõukogule pädevus „anda asjakohaseid määrusi artiklite 92 ja 93 kohaldamiseks, eelkõige võib ta määrata need tingimused, mille puhul kehtib artikli 93 lõige 3, ja selle menetlusest vabastatud abi liigid”.

Lõpuks tuleks põllumajandustoodete osas arvesse võtta nõukogule artikliga 42 antud pädevust .

8. Nimetatud sätetest nähtub, et artikli 92 lõikes 1 sätestatud keeld ei ole täielik ega tingimustetu, kuna artikli 92 lõige 3 ja artikli 93 lõige 2 annavad vastavalt kas komisjonile avara kaalutlusõiguse või nõukogule ulatuslikud volitused abi lubamiseks erandina artikli 92 lõike 1 üldisest keelust.

9. Otsustamaks, kas riigiabi on või ei ole ühisturuga kokkusobiv, tuleb arvesse võtta ja hinnata keerulisi ja kiiresti muutuvaid majandustegureid.

Asutamislepingu artikkel 93 sätestab seetõttu erimenetluse, mille kaudu komisjon pidevalt abisüsteeme kontrollib.

Enne asutamislepingu jõustumist eksisteerinud abide osas sätestab artikli 93 lõige 2, et komisjon võib otsustada, et asjassepuutuv riik peab säärase abi lõpetama või muutma komisjoni määratud tähtaja jooksul.

Uute abide osa, mida liikmesriigid kavatsevad kehtestada, on kehtestatud eelnev menetlus, mida järgimata, ei peeta abi andmist õiguspäraseks.

Kõigist neist kaalutlustest järeldub, et nähes artikliga 93 ette, et komisjon kontrollib ja jälgib pidevalt abisüsteeme, on asutamislepingu eesmärgiks, et otsus abi kokkusobimatuse kohta ühisturuga tehakse Euroopa Kohtu kontrollile alluvas asjakohases menetluses, mille algatamise pädevus on komisjonil.

10. Seetõttu ei saa isikud siseriiklikes kohtutes üksnes artiklile 92 tuginedes vaidlustada abi kokkusobivust ühenduse õigusega ega taotleda, et kohus võtaks kohtumenetluses põhi- või lisaküsimusena seisukoha võiamliku kokkusobimatuse osas.

Selline õigus on siiski olemas juhul, artikli 92 osundatud sätteid on täpsustatud kas artiklis 94 kehtestatud üldaktide või artikli 93 lõike 2 alusel tehtud eriootsustega.

11. Põhikohtuasja hageja väidab, et nõukogu 28. juuni 1968. aasta määruse nr 865/68 puu- ja köögiviljadest töödeldud toodete turu ühise korralduse kohta artikkel 12 kujutab endast sellist eespool nimetud erilist rakendusmeetet, mis võimaldab üksikisikel siseriiklikus kohtus tugineda artiklile 92, tuvastamaks, et riigiabi on kokkusobimatu ühisturuga ja eriti asjaomase turukorraldusega.

12. Kõnealune artikkel 12 sätestab: "Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse artiklis 1 loetletud toodete valmistamise ja nendega kauplemise suhtes asutamislepingu artikleid 92, 93 ja 94."

13. Artikli 12 eesmärk on asutamislepingu artiklist 42 tulenevalt sätestada, et määruse nr 865/68 reguleerimisalas olevate põllumajandustoodete suhtes kuuluvad artikleid 92–94 sätteid kohaldamisele, ilma, et see muudaks nende sätete laadi ja ulatust.

14. Eespool nimetatud piirangud artiklile 92 tuginemisel ei tähenda siiski seda, et siseriiklikus kohtus ei saaks algatada kohtuasju, mis palutakse kohtul tõlgendada (vajadusel asutamislepingu artikli 177 kohases menetluses) ning kohaldada artikli 92 sätteid, ilma, et taotletaks sellise riigiabi kokkusobimatuse üle otsustamist, välja arvatud juhul kui tegemist on abiga, mis on antud vastuolus artikli 93 lõikega 3.

Samuti võib siseriiklikule kohtule taotleda artiklis 92 sätestatud abi mõiste tõlgendamist ja kohaldamist selleks, et tuvastada, kas riiklike meetmete puhul, mis on kehtestatud ilma artikli 93 lõikes 3 sätestatud eelkontrollimenetlust läbimata, tulnuks nimetatud menetlus läbida.

Igal juhul peavad eelotsusetaotluse esitanud siseriiklikud kohtud asutamislepingu artikli 177 kohaselt ise otsustama, kas esitatud küsimused on asjakohased.

15. Esimesele küsimusele tuleb seetõttu vastata, et artikli 93 sätteid ei takista siseriiklikul kohtul Euroopa Kohtule asutamislepingu artikli 93 tõlgendamise kohta eelotsuseküsimuse esitamist, kui siseriiklik kohus leiab, et vastav eelotsus on talle vajalik otsuse tegemiseks; samas ei ole siseriikliku kohtul artiklis 94 nimetatud rakendusmeetmete puudumisel pädevust lahendada taotlust tunnistada asutamislepinguga kokkusobimatuks juba antavat abi, mille kohta ei ole komisjon teinud otsust, et asjassepuutuv liikmesriik selle lõpetaks või seda muudaks, või uut abi, mille andmine on otsustatud kooskõlas artikli 93 lõikega 3.

Teine küsimus

16. Teiseks küsib siseriiklik kohus, kas EMÜ asutamislepingu artiklis 92 toodud väljend „ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist” piirdub eraettevõtetega või hõlmab ka avalik-õiguslikke mittetulunduslikke ühindusi.

17. Asutamislepingu artikli 90 lõikes 1 sätestatakse: "Riigi osalusega äriühingute ja nende ettevõtjate puhul, kellele liikmesriigid annavad eri- või ainuõigused, ei jõusta ega säilita liikmesriigid mingeid meetmeid, mis on vastuolus käesoleva lepingu eeskirjadega, eelkõige nendega, mis on sätestatud artiklis 6 ja artiklites 85–94."

Artikli 90 lõikes 2 sätestatakse: "Ettevõtjad, kellele on usaldatud üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamine või kes on fiskaalmonopolid, alluvad käesoleva lepingu eeskirjadele, eelkõige konkurentsieeskirjadele niivõrd, kui võrd nimetatud eeskirjade kohaldamine ei takista juriidiliselt ega faktiliselt nendele määratud eriülesannete täitmist. Kaubanduse arengut ei tohi mõjutada määral, mis oleks vastuolus ühenduse huvidega."

18. Sellest järeldub, et kui artikli 90 lõikes 2 sätestatud erand välja arvata, siis hõlmab asutamislepingu artikkel 92 kõiki era- ja riigi osalusega ettevõtjaid ning nende toodangut, välja arvatud.

Kolmas ja neljas küsimus

19. Kolmandaks küsib siseriiklik kohus, kas mõistes „igasugune riigi ressurssidest antav abi” väljenduv tingimus on täidetud isegi siis, kui riigi või eraettevõtjate vahendusel saab abi riigiasutus ise.

Neljanda küsimusega küsitakse, kas abi mõistega on hõlmatud ka tasuta hüve andmine, kui abisaaja ei ole eraettevõtja, vaid riigiasutus, ning kas seda saab pidada tasuta olevaks, kui konkreetselt ettevõtja osa on kogusummaga võrreldes tähtsusetu.

20. Neile kahele küsimusele tuleb vastata koos.

21. Artikli 92 lõikes 1 toodud keeld hõlmab kogu liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest antavat abi, ilma et oleks vaja eristada seda, kas abi on andnud vahetult riik või avalik- või eraõiguslikud asutused, mille riik on nimetatud abi korraldamiseks loonud.

Artikli 92 kohaldamisel tuleb eeskätt võtta arvesse abi mõjusid soodustatud ettevõtjatele või tootjatele ning mitte nende institutsioonide olukorda, kellele on tehtud ülesandeks abi jaotamine või korraldamine.

22. Avalik-õigusliku asutuse meede, mis soodustab teatud ettevõtjaid või tooteid, ei kaota tasuta hüve iseloomu seetõttu, et seda rahastatakse tervenisti või osaliselt avalik-õigusliku asutuse poolt kehtestatud ja asjassepuutuvatelt ettevõtjatelt nõutavate maksude kaudu.

Viies küsimus

23. Viienda küsimusega küsitakse, kas see, kui riigiasutuse poolt kodu- ja välismaal läbi viidud turu-uuringuid ja reklaami teostavad ka teiste ühenduse riikide sarnased institutsioonid, kahjustab konkurentsi ja mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust.

24. Liikmesriigi poolt asutamislepingust tuleneva kohustuse rikkumist, mis puudutab artiklis 92 sätestatud keeldu, ei saa õigustada asjaoluga, et ka teised liikmesriigid seda kohustust ei täida.

Mitme konkurentsimoonutuse mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ei tee üksteist kahjutuks, vaid need hoopis kuhjuvad ja ühisturule kahjulikud tagajärjed suurenevad.

Kuues ja seitsmes küsimus

25. Kuuenda küsimusega küsitakse, kas maks, millega ei maksustata mitte importtooteid, vaid nende töötlemist, on tollimaksuga samaväärse toimega maks EMÜ asutamislepingu artikli 9 lõike 1, artikli 12 ja artikli 13 lõike 2 tähenduses.

Seitsmendas küsimuses küsitakse, kas juhul „teiste liikmesriikide toodetele” ei kehtestata makse mitte siis, kui neid imporditakse, vaid üksnes siis, kui neid töödeldakse, kujutab endast diskrimineerimist EMÜ asutamislepingu artikli 95 tähenduses.

26. Need kaks küsimust puudutavad asutamislepingu artiklites 9, 12 ja 13 nimetatud tollimaksuga samaväärse toimega maksu ning artiklis 95 nimetatud riigimaksu eristamist ning peavad siseriiklikul kohtul võimaldama liigitada fondi tasumisele kuuluvat tasu ühte kahest kategooriast.

Seega tuleb neid kahte küsimust käsitleda koos.

27. Asutamislepingu süsteemis ei saa sama tasu kuuluda üheaegselt kahte eespool nimetatud kategooriasse, pidades silmas asjaolu, et kui artiklid 9 ja 12 keelavad liikmesriikidel kehtestada omavahel uusi impordi- või ekspordimakse või samaväärse toimega makse, piirdub artikkel 95 keeluga diskrimineerida teistest liikmesriikidest pärit tooteid riigimaksu teel.

28. Nagu leiti 18. juuni 1975. aasta otsuses kohtuasjas 94/74: IGAV (EKL 1975, lk 710), millele siseriiklik kohus viitab, puudutab artikli 13 lõikes 2 toodud keeld igasuguseid importimisel või impordi tõttu nõutavaid makse, mis, mõjutavad selle tõttu, et need on kehtestatud konkreetselt importtoodetele ja mitte sarnastele kodumaistele toodetele, toodete omahinda ning avaldavad kaupade vabale liikumisele samasugust piiravat mõju nagu tollimaks.

Peamine aspekt, mis eristab tollimaksuga samaväärse toimega maksu riigimaksust, on see, et esimesega maksustatakse üksnes importtooteid, samas, kui teisega maksustatakse nii import- kui ka kodumaisteid tooteid.

Maks, millega maksustatakse üheaegselt nii import- kui sarnaseid tooteid, võib siiski kujutada endast tollimaksuga samaväärse toimega maksu, kui sellise konkreetsete toodetega piirduva maksu ainus eesmärk on rahastada tegevusi, mis toovad kasu just maksustatud kodumaistele toodetele ja mille puhul viimaste maksukoormus tervenisti või osaliselt hüvitatakse.

29. Kui tollimaksuga samaväärse toimega maksu iseloomustavad tingimused on täidetud, ei ole asjaolul, et seda maksustamine toimub toote turustamis- ja töötlemisetapil pärast piiriületust, tähtsust, kui toodet maksustatakse üksnes piiri ületamise ehk sellise asjaolu tõttu, mis välistab kodumaise toote suhtes samasuguse maksu kehtestamise.

30. Samaväärse toimega maksudeks ei peeta riiklike tasude hulka kuuluvaid rahalisi kohustusi, mis laienevad samad kriteeriumide alusel korrapäraselt nii kodumaistele kui importtoodetele.

Nii oleks see isegi juhul, kui importtootele sarnane kodumaine toode puudub, kui on tagatud, et maksu kohaldatakse kogu samasuguses positsioonis olevate kodu- ja välismaiste toodete kategooria suhtes, hoolimata nende päritolust.

Artikli 95 eesmärk on kaotada importtoodete otsene või kaudne diskrimineerimine, mitte aga asetada need maksustamise osas kodumaiste toodetega võrreldes soodsamasse olukorda.

Üldiselt ei esine artikliga 95 keelatud diskrimineerimist, kui riigimaksu kohaldatakse kodumaiste ja varem imporditud toodete suhtes nende töötlemisel täiustatumateks toodeteks, tegemata neil nende päritolu tõttu vahet maksumäärade, maksubaasi ega nende maksustamise üksikasjade osas.

Kohtukulud

31. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Saksa Liitvabariigi ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kulusid ei hüvitata ning kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus pooleli oleva vaidluse üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates küsimustele, mille Verwaltungsgericht Frankfurt esitas talle oma 10. juuni 1976. aasta määrusega, otsustab:

1. Artikli 93 sätted ei takista siseriiklikul kohtul Euroopa Kohtule asutamislepingu artikli 93 tõlgendamise kohta eelotsuseküsimuse eistamist, kui siseriiklik kohus leiab, et vastav eelotsus on talle vajalik otsuse tegemiseks; samas ei ole sisriikliku kohtul artiklis 94 nimetatud rakendusmeetmete puudumisel pädevust lahendada taotlust tunnistada asutamislepinguga kokkusobimatuks juba antavat abi, mille kohta ei ole komisjon teinud otsust, et asjassepuutuv liikmesriik selle lõpetaks või seda muudaks, või uut abi, mille andmine on otsustatud kooskõlas artikli 93 lõikega 3.

2. Kui artikli 90 lõikes 2 sätestatud erand välja arvata, siis hõlmab asutamislepingu artikkel 92 kõiki era- ja riigi osalusega ettevõtjaid ning nende toodangut, välja arvatud.

3. Artikli 92 lõikes 1 toodud keeld hõlmab kogu liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest antavat abi, ilma et oleks vaja eristada seda, kas abi on andnud vahetult riik või avalik-või eraõiguslikud asutused, mille riik on nimetatud abi korraldamiseks loonud.

4. Avalik-õigusliku asutuse meede, mis soodustab teatud ettevõtjaid või tooteid, ei kaota tasuta hüve iseloomu seetõttu, et seda rahastatakse terveniisti või osaliselt avalik-õigusliku asutuse poolt kehtestatud ja asjassepuutuvatelt ettevõtjatelt nõutavate maksude kaudu.

5. Liikmesriigi poolt asutamislepingust tuleneva kohustuse rikkumist, mis puudutab artiklis 92 sätestatud keeldu, ei saa õigustada asjaoluga, et ka teised liikmesriigid seda kohustust ei täida.

6. Kui tollimaksuga samaväärse toimega maksu iseloomustavad tingimused on täidetud, ei ole asjaolul, et seda maksustamine toimub toote turustamis- ja töötlemisetapil pärast piiriületust, tähtsust, kui toodet maksustatakse üksnes piiri ületamise ehk sellise asjaolu tõttu, mis välistab kodumaise toote suhtes samasuguse maksu kehtestamise.

7. Üldiselt ei esine artikliga 95 keelatud diskrimineerimist, kui riigimaksu kohaldatakse kodumaiste ja varem imporditud toodete suhtes nende töötlemisel täiustatumateks toodeteks, tegemata neil nende päritolu tõttu vahet maksumäärade, maksubaasi ega nende maksustamise üksikasjade osas.

Kutscher

Donner

Pescatore

Mertens de Wilmars

Sorensen

Mackenzie Stuart

O'Keefe

Bosco

Touffait

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 22. märtsil 1977 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

A. Van Houtte

H. Kutscher